

Study Circle Career Development Institute



समाजकल्याण सहायक आयुक्त परीक्षा

समाज कल्याण अध्ययन भाग - १

- १) समाज कल्याण अध्ययन
- २) समाजकल्याण प्रशासन
- ३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना
- ४) सबलीकरण व सामाजिक सुरक्षा संदर्भातील कायदे

समाज कल्याण अध्ययन

- १) समाज कल्याण अध्ययन
- २) समाजकल्याण प्रशासन
- ३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना
- ४) सबलीकरण व सामाजिक सुरक्षा संदर्भातील कायदे

(१) समाज कल्याण अध्ययन

- १) समाजकार्याचा इतिहास व तत्त्वज्ञान, समाजशास्त्र व अर्थशास्त्र
- २) समाजकार्याच्या पद्धती
- ३) समाजकार्याची मूल्ये व तत्त्वे
- ४) समाजकार्याची क्षेत्रे
- ५) भारतातील समाजकार्याचे प्रशिक्षण, सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका व स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

(२) समाजकल्याण प्रशासन

- १) सामाजिक न्याय व समाजकल्याण खाते –संस्था, आयोग
- २) शासकीय सामाजिक धोरणे
- ३) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील धोरणे
- ४) शासकीय व अशासकीय संघटनांचे कार्यक्रम व सेवा
- ५) प्रशासकीय कामकाज व नियमावली
- ६) प्रशासकीय सुधारणा
- ७) न्यायाधिकरण, आयोग व समित्या
- ८) स्वयंसेवी संस्था – प्रकार व व्यवस्थापन
- ९) निवासी संस्था व्यवस्थापन – प्रशासकीय नियम व सुविधा – वसतिगृहांचे उद्देश, प्रशासकीय जबाबदारी, आर्थिक बाबी, सोयीसुविधा पुरवठा, पर्यवेक्षण, पालकत्व, शिस्तपालन
- १०) पायाभूत सुविधा विकास

(३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना

* भारतातील महत्त्वाच्या सामाजिक समस्या –

- १) शैक्षणिक समस्या – निरक्षरता
- २) आरोग्यविषयक समस्या – भूकबळी व कुपोषण
- ३) सामाजिक समस्या – जातीवाद व जातीयवाद, अंधश्रद्धा, व्यसनाधीनता
- ४) लोकसंख्याविषयक समस्या
- ५) आर्थिक समस्या – बेरोजगारी
- ६) राजकीय समस्या – भ्रष्टाचार, हिंसाचार

*** वंचितांच्या (स्त्रिया, मुले, युवक, वयोवृद्ध, दिव्यांग, कुटुंब) समस्या व सामाजिक कायदे -**

- ७) महिलांच्या समस्या, सर्वांगीण विकास व सुरक्षितता, महिला सक्षमीकरण
- ८) बालकांच्या समस्या
- ९) युवकांच्या समस्या
- १०) वयोवृद्ध/ज्येष्ठ नागरिकांच्या समस्या
- ११) दिव्यागांच्या समस्या
- १२) तृतीयपंथीयांच्या समस्या व उपाय
- १३) शेतकरी, भूमिहीन शेतमजूर, स्थलांतरित शेतमजूर (विशेषतः ऊसतोड कामगार) यांच्या समस्या व उपाय
- १४) असंघटित कामगारांच्या समस्या व उपाय
- १५) मागासवर्गीयांच्या समस्या व उपाय
- १६) पायाभूत सुविधा - शहरीकरण व बकाल वस्त्या, सफाई कामगारांच्या समस्या व उपाय
- १७) विकास-पर्यावरण हानी व पुनर्वसनाची समस्या

(४) सबलीकरण व सामाजिक सुरक्षा संदर्भातील कायदे

*** दुर्बल घटकांसाठी सामाजिक सुरक्षितता कायदे -**

- १) संविधानात्मक तरतुदी
- २) महिला सुरक्षा कायदे
- ३) बालाक - सामाजिक सुरक्षा कायदे (पीसीआर, पीओए, बालकामगार)
- ४) ज्येष्ठ नागरिक - आई, वडील व ज्येष्ठ नागरिकांच्या चरितार्थ व कल्याणासाठी अधिनियम - २००७/२०१०
- ५) अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती,
- ६) दिव्यांग व्यक्ती
- ७) कामगार कायदे
- ८) इतर महत्वाचे सामाजिक कायदे

*** नागरिकासाठी महत्वाचे शासकीय कायदे -**

- ९) भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम १९८८
- १०) ग्राहक संरक्षण अधिनियम २०१९
- ११) महत्वाचे शासकीय कायदे, दहशतवाद प्रतिबंधक कायदे
- १२) माहिती तंत्रज्ञान अधिनियम, २०००
- १३) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५
- १५) मानवी हक्कांचे संरक्षण अधिनियम, १९९३

* **मराठी**

- १) सर्वसामान्य शब्दसंग्रह
- २) वाक्यरचना
- ३) व्याकरण
- ४) म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग इ.

* **इंग्रजी**

- १) Common Vocabulary
- २) Sentence structure
- ३) Grammar
- ४) Uses of Idioms and phrases and their meaning etc.

समाज कल्याण अध्ययन

- १) समाज कल्याण अध्ययन
- २) समाजकल्याण प्रशासन
- ३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना
- ४) सबलीकरण व सामाजिक सुरक्षा संदर्भातील कायदे
- ५) ग्रामीण समाज सुधारणा उपक्रम
- ६) कल्याणकारी राज्य
- ७) मानवी हक्कविषयक बाबी
- ८) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र, मानसशास्त्र/शिक्षण व अर्थशास्त्र
- ९) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास – व्यक्तिमत्त्व व सामाजिककरण
- १०) मूलभूत संशोधन ज्ञान

सामान्य अध्ययन

- ११) आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास, समाज सुधारकांचे कार्य
- १२) भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा भूगोल
- १३) हवामान बदल, कारणे परिणाम व उपाय, आपत्तीचे परिणाम व व्यवस्थापन
- १४) भारतीय राज्यव्यवस्था
- १५) अर्थव्यवस्था
- १६) विज्ञान
- १७) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चालू घडामोडी
- १८) बुद्धिमत्ता चाचणी

समाज कल्याण अध्ययन

- १) समाज कल्याण अध्ययन
- २) समाजकल्याण प्रशासन
- ३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना
- ४) सबलीकरण व सामाजिक सुरक्षा संदर्भातील कायदे
- ५) ग्रामीण समाज सुधारणा उपक्रम
- ६) कल्याणकारी राज्य
- ७) मानवी हक्कविषयक बाबी
- ८) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र, मानसशास्त्र/शिक्षण व अर्थशास्त्र
- ९) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास - व्यक्तिमत्त्व व सामाजिककरण
- १०) मूलभूत संशोधन ज्ञान

(१) समाज कल्याण अध्ययन

- १) समाजकार्याचा इतिहास व तत्त्वज्ञान, समाजशास्त्र व अर्थशास्त्र
- २) समाजकार्याच्या पद्धती
- ३) समाजकार्याची मूल्ये व तत्त्वे
- ४) समाजकार्याची क्षेत्रे
- ५) भारतातील समाजकार्याचे प्रशिक्षण, सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका व स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

(२) समाजकल्याण प्रशासन

- १) सामाजिक न्याय व समाजकल्याण खाते - संस्था, आयोग
- २) शासकीय सामाजिक धोरणे
- ३) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील धोरणे
- ४) शासकीय व अशासकीय संघटनांचे कार्यक्रम व सेवा
- ५) प्रशासकीय कामकाज व नियमावली
- ६) प्रशासकीय सुधारणा
- ७) न्यायाधिकरण, आयोग व समित्या
- ८) स्वयंसेवी संस्था - प्रकार व व्यवस्थापन
- ९) निवासी संस्था व्यवस्थापन - प्रशासकीय नियम व सुविधा - वसतिगृहांचे उद्देश, प्रशासकीय जबाबदारी, आर्थिक बाबी, सोयीसुविधा पुरवठा, पर्यवेक्षण, पालकत्व, शिस्तपालन
- १०) पायाभूत सुविधा विकास

(३) भारतीय सामाजिक समस्या व उपाययोजना

* भारतातील महत्त्वाच्या सामाजिक समस्या -

- १) शैक्षणिक समस्या - निरक्षरता
- २) आरोग्यविषयक समस्या - भूकबळी व कुपोषण
- ३) सामाजिक समस्या - जातीवाद व जातीयवाद, अंधश्रद्धा, व्यसनाधीनता
- ४) लोकसंख्याविषयक समस्या
- ५) आर्थिक समस्या - बेरोजगारी
- ६) राजकीय समस्या - भ्रष्टाचार, हिंसाचार

*** वंचितांच्या (स्त्रिया, मुले, युवक, वयोवृद्ध, दिव्यांग, कुटुंब) समस्या व सामाजिक कायदे -**

- ७) महिलांच्या समस्या, सर्वांगीण विकास व सुरक्षितता, महिला सक्षमीकरण
- ८) बालकांच्या समस्या
- ९) युवकांच्या समस्या
- १०) वयोवृद्ध/ज्येष्ठ नागरिकांच्या समस्या
- ११) दिव्यांगांच्या समस्या
- १२) तृतीयपंथीयांच्या समस्या व उपाय
- १३) शेतकरी, भूमिहीन शेतमजूर, स्थलांतरित शेतमजूर (विशेषतः ऊसतोड कामगार) यांच्या समस्या व उपाय
- १४) असंघटित कामगारांच्या समस्या व उपाय
- १५) मागासवर्गीयांच्या समस्या व उपाय
- १६) पायाभूत सुविधा -शहरीकरण व बकाल वस्त्या, सफाई कामगारांच्या समस्या व उपाय
- १७) विकास-पर्यावरण हानी व पुनर्वसनाची समस्या

(४) सबलीकरण व सामाजिक सुरक्षा संदर्भातील कायदे

*** दुर्बल घटकांसाठी सामाजिक सुरक्षितता कायदे -**

- १) संविधानात्मक तरतुदी
- २) महिला सुरक्षा कायदे
- ३) बालाक - सामाजिक सुरक्षा कायदे (पीसीआर, पीओए, बालकामगार)
- ४) ज्येष्ठ नागरिक- आई, वडील व ज्येष्ठ नागरिकांच्या चरितार्थ व कल्याणासाठी अधिनियम - २००७/२०१०
- ५) अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती,
- ६) दिव्यांग व्यक्ती
- ७) कामगार कायदे
- ८) इतर महत्वाचे सामाजिक कायदे

*** नागरिकासाठी महत्वाचे शासकीय कायदे -**

- ९) भ्रष्टाचार प्रतिबंध अधिनियम १९८८
- १०) ग्राहक संरक्षण अधिनियम २०१९
- ११) महत्वाचे शासकीय कायदे, दहशतवाद प्रतिबंधक कायदे
- १२) माहिती तंत्रज्ञान अधिनियम, २०००
- १३) माहितीचा अधिकार अधिनियम, २००५
- १५) मानवी हक्कांचे संरक्षण अधिनियम, १९९३

(५) ग्रामीण समाज जीवन

- १) ग्रामीण समाज जीवन, बलुतेदारी पद्धत, जाती व्यवस्था व जाती व्यवस्थेचा समाजावर होणारा परिणाम.
- २) जमीन धारणा मधील असमानता, विविध पद्धती - जमीनदारी, रयतवारी, महालवारी, खोती पद्धत
- ३) स्वतंत्र भारतातील जमीन मालकी सुधारणा उपक्रम, भूदान चळवळ व ग्रामदान चळवळ समाज सुधारकांचे कार्य

(६) कल्याणकारी राज्य

- १) कल्याण, विकास, सबलीकरण
- २) शाश्वत विकास – एमडीजी, एसडीजी
- ३) मनुष्यबळ विकास
- ४) सर्वसमावेशकता
- ५) प्रादेशिक असमता

(७) मानवी हक्कविषयक बाबी

- १) संकल्पना – आंतरराष्ट्रीय मानवी हक्क मानक
- २) मानवी हक्क संदर्भातील भारतीय राज्यघटनेतील तरतूद
- ३) भारतातील मानवी हक्क व जबाबदाऱ्या यंत्रणेची अंमलबजावणी व संरक्षण, भारतातील मानवी हक्क चळवळ,
- ४) मानवी अधिकारांचा जागतिक जाहीरनामा, १९४८
- ५) मानवी अधिकारांचा जागतिक जाहीरनामा, १९६६
- ६) मानवी हक्कापासून वंचित राहण्याच्या समस्या, गरीबी, निरक्षरता, बेकारी, सामाजिक – सांस्कृतिक – धार्मिक प्रथा यासारख्या अडचणी, (हिंसाचार, भ्रष्टाचार, दहशतवाद, कामगारांचे शोषण, संरक्षित गुन्हेगारी, इत्यादी.)
- ७) राष्ट्रीय मानव अधिकार आयोग, राज्य मानव अधिकार आयोग
- ८) राष्ट्रीय मागासवर्गीय आयोग
- ९) राष्ट्रीय अनुसूचित जाती आयोग
- १०) राज्य अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती आयोग
- ११) राष्ट्रीय अनुसूचित जमाती आयोग
- १२) राष्ट्रीय महिला आयोग, राज्य महिला आयोग
- १३) राष्ट्रीय अल्पसंख्यांक आयोग
- १४) माहिती आयोग
- १५) राज्य मागासवर्ग आयोग

(८) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र, अर्थशास्त्र

- १) समाजकार्याच्या संबंधित समाजशास्त्र
- २) समाजकार्याच्या संबंधित मानसशास्त्र / शिक्षणशास्त्र
- ३) समाजकार्याच्या संबंधित अर्थशास्त्र

(९) मानवी अभिवृद्धी व व्यक्तिमत्त्व विकास – व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण

- १) निवासी संस्थातील विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्त्व विकास–
मानसिक, बौद्धिक, व्यक्तिमत्त्व व कौशल्य विकासातील भूमिका, नवीन उपक्रम
- २) दिव्यांग व्यक्तींचा व्यक्तिमत्त्व विकास
- ३) मानवी अभिवृद्धी व मानव संसाधन विकास
- ४) व्यक्तिमत्त्व विकास – व्यक्तिमत्त्व व सामाजीकरण
- ५) शिक्षण व मानवी अभिवृद्धी
- ६) आरोग्य व मानवी अभिवृद्धी

(१०) मूलभूत संशोधन ज्ञान

- १) संशोधनाचे प्रकार, संशोधनाची प्रक्रिया
- २) संशोधन आराखडा
- ३) संशोधन अभियोग्यता
- ४) वाचन आकलन
- ५) आधारसामग्री अर्थउकल
- ६) अध्यापन अभियोग्यता
- ७) उच्च शिक्षण पद्धती
- ८) व्यावसायिक शिक्षण कौशल्य विकास

सामान्य अध्ययन

(११) आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास

- १) युरोपियन आणि अँग्लो - ब्रिटिश युद्धे
- २) ब्रिटिश प्रशासन - गव्हर्नर जनरल्स आणि व्हाईसरॉयांची भूमिका
- ३) ब्रिटिश राजवटीतील घटनात्मक सुधारणा, कायदे, आयोग व समित्या
- ४) सामाजिक धार्मिक सुधारणा
- ५) शिक्षण आणि प्रेस
- ६) ब्रिटिश राजवटीचा आर्थिक परिणाम
- ७) राष्ट्रवाद आणि राजकीय संघटनांचा उदय
- ८) क्रांतिकारक संघटना व राष्ट्रवाद
- ९) काँग्रेस पक्ष - संस्थापक, अधिवेशने, ठराव
- १०) स्वातंत्र्य चळवळ - काँग्रेस, स्वदेशी, असहयोग, सविनय कायदेभंग, भारत छोडो
- ११) शेतकरी आंदोलन आणि कृषी सुधारणा
- १२) कामगार चळवळी आणि कामगार संघटना
- १३) मुस्लिम लीग आणि फाळणी
- १४) स्वातंत्र्य आणि संबंधित समस्या
- १५) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ व स्वातंत्र्योत्तर भारत

(१२) भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा भूगोल

- १) भौतिक भूगोल - पर्वत, पठार, वाळवंट, किनारपट्टी, बेटे
- २) वने आणि वनस्पती, परिस्थितिकी, पर्यावरण
- ३) महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार
- ४) प्रमुख पिके - शेती
- ५) शहरे आणि नागरीकरण
- ६) आर्थिक भूगोल - खनिजे आणि ऊर्जा संसाधने, वाहतूक आणि पर्यटन
- ७) उद्योग
- ८) राजकीय भूगोल - लोकसंख्या, भाषा, जमाती आणि वंश, स्थाने आणि सीमा

(१३) हवामान बदल, कारणे परिणाम व उपाय, आपत्तीचे परिणाम व व्यवस्थापन

- २७) हवामान बदल, कारणे परिणाम व उपाय
२८) नैसर्गिक व मानवनिर्मित आपत्तीचे परिणाम व व्यवस्थापन

(१४) भारतीय राज्यव्यवस्था, कल्याणकारी राज्य

- २९) भारतीय राज्यघटना (विशेषतः राज्यघटनेची प्रास्ताविका)
३०) मूलभूत हक्क, मार्गदर्शक तत्त्वे व मूलभूत कर्तव्ये)
३१) राज्यघटनेचा इतिहास
३२) लोकशाहीची संकल्पना, प्रकार व भारतातील लोकशाही
३३) राज्य प्रशासन व स्थानिक प्रशासन (ग्रामीण तसेच शहरी) यांची रचना, अधिकार व कार्ये
३४) पंचायतराज, सत्तेचे विकेंद्रीकरण, ७३ वी व ७४ वी घटनादुरुस्ती, पेसा कायदा, वन हक्क अधिनियम २००६
३५) मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे न्याय निर्णय (इंद्रा सहानी विरुद्ध केंद्र शासन, माधुरी पाटील विरुद्ध अपर आयुक्त आदिवासी विकास

(१५) अर्थव्यवस्था

- ४५) नीती आयोग व राष्ट्रीय विकास परिषद
४६) पंचवार्षिक योजनांचा इतिहास
४७) सूक्ष्म नियोजन
४८) बेरोजगारी, कौशल्य विकास व स्वयंरोजगार
४९) भारतीय अर्थव्यवस्था, आर्थिक विकास व नियोजन

(१६) विज्ञान

- ५०) सामान्य विज्ञान
५१) आरोग्य व पोषक आहार (हेल्थ अँड न्यूट्रिशन), उपचारशास्त्रीय अन्न
५२) पर्यावरण पूरक घरे
५३) मूलभूत संगणक तंत्रज्ञान, संप्रेषण, माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान

(१७) राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चालू घडामोडी

- १) जागतिक राजकीय घटना -
आंतरराष्ट्रीय संबंध, शिखर परिषदा, निवडणुका, संरक्षणविषयक घटना, मानवी हक्क समस्या, आंतरराष्ट्रीय संघटना - णछ, अडएअछ, इठखउड, एीीशिरप णपळेप, ऋ२०, जझएउ, डउज, डअअठउ, छअच
- २) राष्ट्रीय राजकीय घटना -
राजकीय पक्ष, निवडणुका, प्रशासन, न्यायालयीन निकाल, आयोग, कायदे व घटनादुरुस्त्या, आंदोलने, राष्ट्रीय / महाराष्ट्र स्तरावरील संघटनात्मक व संस्थात्मक बाबी
- ३) जागतिक आर्थिक व वित्तीय घटना -
जागतिक स्तरावरील आर्थिक घडामोडी, विदेशी व्यापार, जागतिक बँक, खचक्र, थळज
- ४) राष्ट्रीय आर्थिक व वित्तीय घटना -
राष्ट्रीय उत्पन्न, विकास कार्यक्रम, अर्थसंकल्प व सार्वजनिक वित्त, बँकिंग, कृषी व ग्रामीण विकास, दारिद्र्य व बेकारी, उद्योग आणि पायाभूत क्षेत्रातील घटना

- ५) तंत्रवैज्ञानिक घटना -
ऊर्जा तंत्रज्ञान व आण्विक प्रकल्प, आयसीटी, अवकाशविज्ञान
- ६) वैज्ञानिक घटना -
वैज्ञानिक संस्था व संशोधक, जैवतंत्रज्ञान, रोगविज्ञान
- ७) सामाजिक व शैक्षणिक घटना -
सामाजिक सुरक्षेचे उपक्रम व पुढाकार, सर्वसमावेशकता, वंचित जमाती आणि समुदाय
- ८) शैक्षणिक, कौशल्य विकास व आरोग्य क्षेत्रातील घटना -
शैक्षणिक व आरोग्य क्षेत्रातील घटना, रोजगार निर्मिती व कौशल्य विकास
- ९) भौगोलिक व पर्यावरणविषयक घटना -
प्रकाशझोतातील स्थळे, सीमा आणि संघर्ष, राजधानी आणि महत्त्वाची शहरे, धरणे आणि प्रकल्प, राजकीय भूगोल, पर्यावरण परिषदा, संवर्धन, कायदे, आपत्ती व्यवस्थापन
- १०) सांस्कृतिक व पर्यटन घटना -
संगीत व नृत्य, चित्रपट आणि उत्सव, यात्रा, संस्था व स्मारके
- ११) साहित्यिक घटना -
प्रकाशझोतातील पुस्तके व लेखक, मराठी साहित्य संमेलन व इतर उपक्रम
- १२) नेमणुका, नियुक्ती व प्रकाशझोतातील व्यक्ती -
आंतरराष्ट्रीय/राष्ट्रीय/महाराष्ट्र - नेते, अध्यक्ष, पंतप्रधान, मुत्सद्दी
- १३) पारितोषिक, पुरस्कार व बहुमान -
आंतरराष्ट्रीय/राष्ट्रीय/महाराष्ट्र - नागरी पुरस्कार, शौर्य, चित्रपट, साहित्य
- १४) क्रीडाविषयक घटना -
क्रीडा स्पर्धा, खेळाडूंची कामगिरी, प्रकाशझोतातील खेळाडू व प्रशिक्षक, ऑलिंपिक, आशियाई खेळ, अॅथलेटिक्स, हॉकी, बॅडमिंटन, बुद्धिबळ, क्रिकेट, फुटबॉल, टेनिस
- १५) सामान्यज्ञान -
महत्त्वाचे दिवस व वर्ष, सर्वप्रथम, सर्वात मोठे/छोटे, ऐतिहासिक घटनाक्रम

(१८) बुद्धिमापन चाचणी

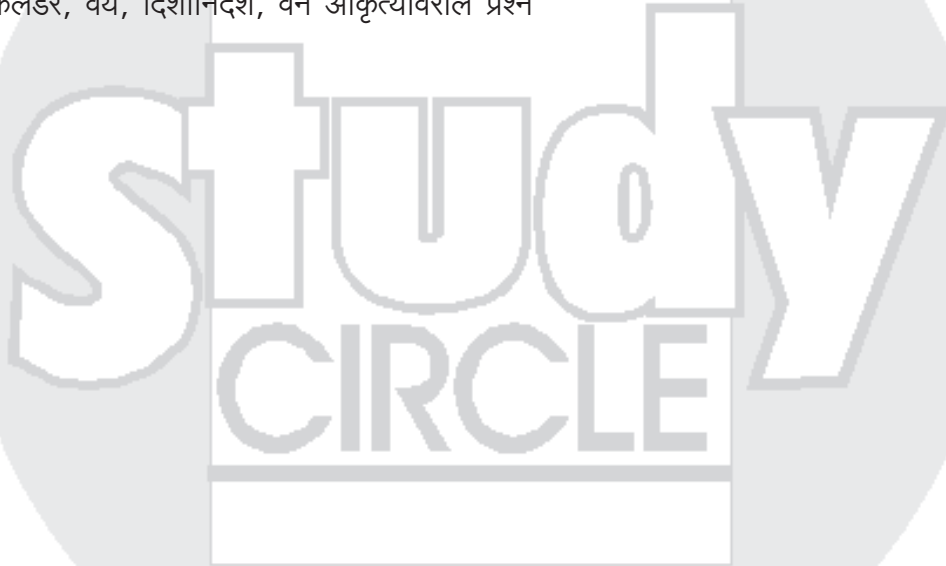
- * बुद्धिमापन चाचणी - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे अजमावण्यासाठी अंकगणित - बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक व टक्केवारी

बुद्धिमापन चाचणी -

- ८६) संख्या आणि वर्णमालिका
- ८७) सांकेतिक भाषा, साम्य, तुलना, वर्गीकरण
- ८८) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे
- ८९) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके, विधाने आणि निष्कर्ष
- ९०) बैठक व मांडणी व्यवस्था
- ९१) नातेसंबंध
- ९२) आकृत्यांवरील प्रश्न, घनावरील प्रश्न

अंकगणित -

- १) संख्या आणि वर्णमालिका
- २) सांकेतिक भाषा, साम्य, तुलना, वर्गीकरण
- ३) मशीन इनपुट आणि चिन्हे, गणितीय तर्क, परिच्छेदांवरून निष्कर्ष काढणे
- ४) विधाने आणि युक्तिवाद, विधाने आणि गृहितके, विधाने आणि निष्कर्ष
- ५) बैठक व मांडणी व्यवस्था
- ६) नातेसंबंध
- ७) आकृत्यांवरील प्रश्न, घनावरील प्रश्न
- ८) संख्याप्रणाली - लसावि, मसावि, वर्गमूळ आणि घनमूळ
- ९) बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक
- १०) टक्केवारी, भागीदारी, सरासरी, संभाव्यता
- ११) गुणोत्तर आणि प्रमाण, मिश्रण, साखळी नियम
- १२) वेळ आणि अंतर, रेल्वे, बोट आणि जलप्रवाह, काळ आणि काम
- १३) नफा आणि तोटा, विक्री आणि खरेदी, साधे आणि चक्रवाढ व्याज
- १४) भूमिती - क्षेत्रफळ, घनफळ आणि परिमिती
- १५) घड्याळ, कॅलेंडर, वय, दिशानिर्देश, वेन आकृत्यांवरील प्रश्न



(१) समाज कल्याण अध्ययन

- १) समाजकार्याचा इतिहास व तत्त्वज्ञान, समाजशास्त्र व अर्थशास्त्र
- २) समाजकार्याच्या पद्धती
- ३) समाजकार्याची मूल्ये व तत्त्वे
- ४) समाजकार्याची क्षेत्रे
- ५) भारतातील समाजकार्याचे प्रशिक्षण, सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका व स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

१) समाजकार्याचा इतिहास व तत्त्वज्ञान, समाजशास्त्र व अर्थशास्त्र

- १) पुढीलपैकी कोणता देश वर्णभेदावर आधारित विषम वागणुकीकरिता ओळखला जात होता ?
१) दक्षिण आफ्रिका २) दक्षिण अमेरिका ३) टांझानिया ४) मोझांबिक
- 1) 'Apartheid' term came to be linked with a practice of discrimination in which of the following countries ?
1) South Africa 2) South America 3) Tanzania 4) Mozambique
- २) लोकसंख्या वाढ आणि सामाजिक विकासासंबंधी थॉमस रॉबर्ट माल्थस यांनी १७९८ मध्ये खालीलपैकी कोणते विचार मांडले ?
a) लोकसंख्येचा आकार नियंत्रित ठेवण्यासाठी नैतिक संयम ठेवणे.
b) विवाहाच्या वयात वाढ.
c) लोकसंख्येत घट, दुष्काळ, पूर, भूकंप, उपासमार या कारणामुळे ही होते.
वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?
१) फक्त (a) २) (a) आणि (c)
३) (a), (b) आणि (c) ४) वरीलपैकी नाही
- 2) Which of the following ideas was presented by Thomas Robert Malthus in 1798 on Population growth and Social development?
a) Maintaining Moral restraint to control the size of the population.
b) Increasing the are of Marriage
c) The decline in population is due to drought, floods, earthquakes and starvation.
Which of the statement(s) given above is/are **incorrect**?
1) Only (a) 2) (a) and (c)
3) (a), (b) and (c) 4) None of the above

२) समाजकार्याच्या पद्धती

- १) मानव संसाधन विभागांच्या कामगिरीचे आधारित मूल्यमापन केले जाते.
a) कार्यक्षमतेचा मापनयोग्य पुरावा b) प्रभावाचा मापनयोग्य पुरावा
c) घटनावृत्त पुरावा d) यशाचे गुणात्मक उपाय
- पर्यायी उत्तरे :
१) (a), (b) विधाने योग्य आहेत. २) (a), (b), (c) विधाने योग्य आहेत.
३) (d) विधान योग्य आहे ४) (b), (c) विधाने योग्य आहेत.

- 1) The performance of human resource departments is evaluated based on
- a) Measurable evidence of efficiency b) Measurable evidence of effectiveness
c) Anecdotal evidence d) Qualitative Measures 'of Success'

Answer Options :

- 1) (a), (b) statements are correct 2) (a), (b), (c) statements are correct
3) (d) statement is correct 4) (b), (c) statements are correct'
- २) 'जन सुनवाई' (सार्वजनिक सुनावणी) प्रक्रिया ही भारतातील मानवाधिकार कार्यकर्त्यांकडून वापरली जाणारी एक महत्त्वाची प्रक्रिया आहे. या प्रक्रियेचे प्राथमिक उद्देश्य काय आहे ?
- १) सरकारची जबाबदारी निश्चित करणे. २) ग्रामीण भागात पर्यटनाला चालना देणे.
३) सांस्कृतिक देवाण-घेवाण कार्यक्रम सुलभ करणे ४) भारतात विदेशी गुंतवणुकीला प्रोत्साहन देणे
- 2) The 'Jan Sunwai' (Public Hearing) process is an important strategy used by human rights activists in India, what is its primary purpose ?
- 1) To hold the government accountable for its actions
2) To promote tourism in rural areas
3) To facilitate cultural exchange programs
4) To encourage foreign investment in India

३) समाजकार्याची मूल्ये व तत्त्वे

- १) a) मानवी गरजांच्या पूर्ततेसाठी उपयोगात आणले जाणारे घटक म्हणजे संसाधने होय.
b) मानवाच्या विविध प्रकारच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी निसर्गातील किंवा पर्यावरणातील जे घटक उपयोगात आणले जातात.
c) मानवी साधन संपत्ती म्हणजे संख्यात्मक व गुणात्मक लोकसंख्या होय.
d) समाजातील सर्व लोकांचे ज्ञान, कौशल्य व क्षमता यामध्ये वृद्धी करण्याची प्रक्रिया म्हणजे मानव संसाधन विकास होय. वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) यापैकी नाही २) (b) आणि (c) ३) (b), (c) आणि (d) ४) (a) आणि (b)
- 1) a) Resources are the factors used to meet human needs,
b) All the elements of nature or environment which are used to meet various need of human beings are called resources.
c) Human resources are numerical and qualitative population,
d) Human resource development is the process of increasing the knowledge, skills and abilities of all people in the society.
- Which of the given above statement(s) is/are incorrect ?
- 1) None of the above 2) (b) and (c) 3) (b), (c) and (d) 4) (a) and (b)
- २) वैविध्यपूर्ण आणि समावेशक कार्यबल निर्माण करणे ही एक वाढती गरज आहे. जेन-झेड (झेड पिढी) ची कोणती वैशिष्ट्ये आपण अंतर्भूत कराल ?
- a) परंपरावादी b) तंत्रज्ञानावर विसंबणारे
c) स्व-निर्देशित शिकणारे d) करिअर/आर्थिक ध्येयानी चालणारे
e) अंदाजे १९९५-२०१० या काळात जन्मलेले
- पर्यायी उत्तरे :**
- १) फक्त e २) b आणि d ३) b, c, d आणि e ४) फक्त a

2) Creating a diverse and inclusive workforce is the rising need and a future trend. What characteristics would you reckon with Gen-Z ?

- a) Traditionalists
b) Technology dependent
c) Self directed learners
d) Driven by career/financial goals
e) Born between 1995-2010 approx

Answer options :

- 1) Only e 2) b and d 3) b, c, d and e 4) Only a

४) समाजकार्याची क्षेत्रे

१) ब्रिक्सप्रणीत जनसंवाद प्रवर्तक यंत्रणांमध्ये कशाचा समावेश होत नाही ?

- १) संसदीय चर्चापीठ २) नागरी चर्चापीठ
३) शाश्वत विकास चर्चापीठ ४) चित्रपट महोत्सव

1) Which among the following is not a people to people mechanism in BRICS ?

- 1) Parliamentary forum 2) Civil forum
3) Sustainable development forum 4) Film festival

सामाजिक धोरण, सुधारणा व समाज कल्याण

१) खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने योग्य आहे/त ?

- a) मानवी भांडवल निर्मिती, शिक्षण, आरोग्य आणि इतर कार्यक्रमातून करणए असे सुचविले की राज्याचे हस्तक्षेप लोकांचा विकास करण्यास आणि दारिद्र्य कमी करण्यासाठी गरजेचे आहेत.
b) मानव संसाधन व्यवस्थापन हस्तक्षेपातील प्रशिक्षण, ध्येय निश्चिती, लवचिक कामाचे वेळापत्रक, लाभ सहभागीत्व यांचा उत्पादकतेवर सकारात्मक प्रभाव असतो.
c) लहान उप्रमाचा मालक बहुदा मानव संसाधन विकास व्यवस्थापन असतो त्यामुळे कर्मचारी क्षमता विकासाचे सकारात्मक परिणाम दिसण्याची संभाव्यता कमी असते.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) फक्त (b) ३) (a) आणि (b) ४) फक्त (c)

1) Which of the following statements is/are correct ?

- a) Human capital formation through education, health and other programmes suggest-state interventions are needed to develop people and alleviate poverty.
b) HRM interventions involving training, goal setting, flexible work schedules, gain sharing have positive effect on productivity.
c) The owner usually is HRD manager in a small enterprise so chances of positive outcomes of developing employee competencies are low.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) Only (b) . 3) (a) and (b) 4) Only (c)

२) महाविद्यालयीन शिक्षण घेताना राष्ट्रीय सेवा योजनेच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांना समाज सेवेची आवड निर्माण व्हावी, सामाजिक प्रश्नांची जाणीव होऊन विद्यार्थ्यांचा अधिक सहभाग वाढवा यासाठी महाराष्ट्र शासनाने खालीलपैकी कोणता निर्णय घेतला आहे ?

- a) सध्या असलेली विद्यार्थ्यांची संख्या तीन लाख ७० हजार आहे तीच कायम ठेवण्यात आली.
b) विद्यार्थ्यांची संख्या ५ लाख पर्यंत वाढविणे.
c) वाढीव विद्यार्थ्यांचा खर्च राज्यशासन करणार आहे.

पर्यायी उत्तरे :

- १) फक्त (a) २) (a) आणि (c) ३) (b) आणि (c) ४) वरीलपैकी नाही
- 2) Which of the following decisions has been taken by Maharashtra Government in order to inculcate interest in social service among students through the National Service Scheme while getting college education and to increase the participation of students by becoming aware of social issues?
- a) At present the number of students is 3 lakh 70 thousand and the same to be maintained.
b) Raising the strength to five Lakh students.
c) The state government will bear the cost of increased students.

Answer Options :

- 1) Only (a) 2) (a) and (c) 3) (b) and (c) 4) None of the above

५) भारतातील समाजकार्याचे प्रशिक्षण व स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

- १) भारतात गैर सरकारी संघटना कोणती भूमिका पार पाडतात ?
- a) सर्वाधिक असुरक्षित अशा समाज घटकांपर्यंत त्या पोहोचतात.
b) आरोग्य, रोग आणि औषध क्षेत्रात त्या जन जागृती घडवून आणतात.
c) कौशल्याधारित शिक्षणाच्या क्षेत्रात त्या काम करतात.
d) समाजातील असुरक्षित घटकांच्या प्रश्नांकडे लक्ष आकर्षित करू शकतात. तसेच परदेशातून मदतनिधी मिळवू शकतात.

पर्यायी उत्तरे :

- १) केवळ a,b आणि c २) यापैकी सर्व ३) केवळ b, c आणि d ४) केवळ b आणि c
- 1) What role do NGOs play in India ?
- a) They reach out to the most vulnerable sections of the society.
b) They bring awareness in the fields of health, disease and medicine.
c) They work towards skill-based education.
d) They have managed to attract foreign funding and attention to the problems of the vulnerable sections of the population.

Answer options :

- 1) Only a,b and c 2) All of the above 3) Only b, c and d 4) Only b and c

२) पुढील गैरसरकारी संस्था आणि त्यांच्या माहितीच्या जोड्या जुळवा :

अ

ब

- a) आशादीप फाँडेशन i) दाहोद, गुजरात
b) सेन्स इंटरनॅशनल इंडिया ii) क्रिकेट असोसिएशन फॉर द ब्लाईंड इन इंडिया (CABD)
c) ब्लाईंड वेल्फेअर कौन्सिल iii) मूकबधिर मुले व प्रौढ
d) संधानम ट्रस्ट iv) मानसिक विकलांगता असलेले लोक

Answer options :

- 1) a-iv, b-ii, c-i, d-iii 2) a-iv, b-iii, c-i, d-ii 3) a-iii, b-iv, c-ii, d-i 4) a-ii, b-i, c-iv, d-iii
2) Match the following Non Governmental Organisations with their details.

A

- a) Ashadeep Foundation
b) Sense International India
c) Blind Welfare Council
d) Samarthanam Trust

B

- i) Dahod, Gujarat
ii) Cricket Association for the Blind in India (CABD)
iii) Deaf blind children and Adults
iv) Persons with Mental Disorders

Answer options :

- 1) a-iv, b-ii, c-i, d-iii 2) a-iv, b-iii, c-i, d-ii 3) a-iii, b-iv, c-ii, d-i 4) a-ii, b-i, c-iv, d-iii

सामाजिक कार्यकर्त्यांची भूमिका

उत्तरे : (१) समाज कल्याण अध्ययन

१) समाजकार्याचा इतिहास व तत्त्वज्ञान, समाजशास्त्र व अर्थशास्त्र

१-१ २-४

२) समाजकार्याच्या पद्धती

१-१ २-१

३) समाजकार्याची मूल्ये व तत्त्वे

१-१ २-३

४) समाजकार्याची क्षेत्रे

१-३

सामाजिक धोरण, सुधारणा व समाज कल्याण

१-३ २-३

५) भारतातील समाजकार्याचे प्रशिक्षण व स्वयंसेवी संस्थांचे योगदान व हस्तक्षेप

१-१ २-२